

BÀI 9

Kết quả cần đạt

- Hiểu được nội dung, ý nghĩa của truyện Ông lão đánh cá và con cá vàng. Nắm được biện pháp nghệ thuật chủ đạo và một số chi tiết nghệ thuật tiêu biểu, đặc sắc trong truyện. Kể lại được truyện này.
- Nắm được các cách kể chuyện theo một thứ tự nào đó.

VĂN BẢN

ÔNG LÃO ĐÁNH CÁ VÀ CON CÁ VÀNG

(Truyện cổ tích của A. Pu-skin^(*))

Ngày xưa, có hai vợ chồng ông lão đánh cá ở với nhau trong một túp lều nát trên bờ biển. Ngày ngày chồng đi thả lưới, vợ ở nhà kéo sợi.

Một hôm, người chồng ra biển đánh cá. Lần đầu kéo lưới chỉ thấy có bùn; lần thứ nhì kéo lưới chỉ thấy cây rong biển⁽¹⁾; lần thứ ba kéo lưới thì bắt được một con cá vàng.

Con cá cất tiếng kêu van :

– Ông lão ơi ! Ông sinh phúc⁽²⁾ thả tôi trở về biển, tôi sẽ xin đèn ơn ông, ông muốn gì cũng được.

Ông lão ngạc nhiên, nhưng rồi cũng thả con cá xuống biển và bảo :

– Trời phù hộ cho ngươi ! Người trở về biển khơi mà vùng vẫy. Ta không đòi gì cả, ta cũng chẳng cần gì.

Về nhà, ông lão đem câu chuyện kể cho vợ nghe. Mụ vợ mắng :

– Đồ ngốc ! Sao lại không bắt con cá đèn cái gì ? Đòi một cái máng⁽³⁾ cho lợn ăn không được à ? Cái máng nhà đã gần vỡ rồi !

Thế là ông lão đi ra biển. Biển gọn sóng êm ả. Ông lão gọi con cá vàng. Con cá bơi lên hỏi :

– Ông lão ơi ! Ông cần gì thế ?

Ông lão chào con cá và bảo :

– Cá ơi ! Giúp tôi với ! Mụ vợ tôi nó mắng tôi và càu nhau mãi làm tôi không ở yên được. Mụ ấy đòi một cái máng lợn ăn mới. Máng nhà tôi đã sứt mẻ rồi.

Con cá vàng trả lời :

– Ông lão ơi ! Đừng bắn khoan nữa. Cứ về đi. Tôi sẽ giúp ông. Ông sẽ có một cái máng mới.

Ông lão về đến nhà thì mụ vợ đã có một cái máng mới thật. Nhưng mụ lại quát to hơn :

– Đồ ngu ! Đòi một cái máng thật à ? Một cái máng thì thấm vào đâu ! Đi tìm lại con cá và đòi một cái nhà rộng.

Thế là ông lão lại đi ra biển. Biển xanh đã nổi sóng. Ông lão gọi con cá vàng. Con cá bơi lên hỏi :

– Ông lão ơi ! Ông cần gì thế ?

Ông lão chào con cá và nói :

– Giúp tôi với, cá ơi ! Mụ vợ tôi nó mắng nhiều hơn và không để tôi yên chút nào. Mụ đòi một tòa nhà đẹp.

Con cá vàng lại trả lời ông :

– Ông lão ơi ! Đừng bắn khoăn quá. Thôi hãy về đi. Tôi kêu trời phù hộ cho, ông sẽ được một cái nhà rộng và đẹp.

Ông lão trở về túp lều của mình, chẳng thấy lều đâu mà chỉ thấy trước mặt một ngôi nhà đẹp, có cổng lớn bằng gỗ lim, trong ngoài sáng sủa, có lò sưởi, quét vôi trắng xoá, và mụ vợ đang ngồi bên cửa sổ. Mụ thấy ông lão về lại mắng như tát nước vào mặt :

– Đồ ngu ! Ngốc sao ngốc thế ! Đòi một cái nhà thôi à ? Trời ! Đi tìm ngay con cá và bảo nó rằng tao không muốn làm một mụ nông dân quèn⁽⁴⁾, tao muốn làm một bà nhất phẩm phu nhân⁽⁵⁾ kia.

Ông lão lại lóc cúc⁽⁶⁾ ra biển. Biển xanh nổi sóng dữ dội. Ông lão gọi con cá vàng. Con cá bơi lên hỏi :

– Ông lão ơi ! Ông cần gì thế ?

Ông lão chào con cá và trả lời :

– Giúp tôi với, cá ơi ! Mụ vợ tôi lại phát khùng lên, nó chẳng để tôi yên chút nào. Böyle giờ nó không muốn làm nông dân nữa mà muốn làm một bà nhất phẩm phu nhân.

Con cá vàng lại trả lời :

– Ông lão ơi ! Đừng lo lắng quá. Trời sẽ phù hộ cho ông.

Ông lão lại trở về. Lão ngạc nhiên thấy trước mặt một tòa lâu đài lớn, mụ vợ đang đứng trên thềm cao, mình khoác áo lông, đầu đội mũ nhiều hoa, cổ quấn ngọc trai, tay đeo nhẫn vàng, chân đi giày đỏ. Xung quanh mụ kẻ hầu người hạ tấp nập, còn mụ thì luôn mồm quở mắng. Ông lão bảo mụ :

– Kính chào phu nhân, chắc bây giờ bà đã thoả nguyện rồi chứ ?

Mụ vợ mắng lão một thoi và bắt lão xuống quét dọn chuồng ngựa.

Được ít tuần lễ, mụ lại giận dữ, bắt ông lão đi tìm con cá :

– Lão đi tìm con cá và bảo nó tao không muốn làm một bà phu nhân nữa, tao muốn làm nữ hoàng⁽⁷⁾ kia.

Ông lão hoảng sợ kêu xin :

– Mụ nói gì vậy ? Mụ có lân⁽⁸⁾ không ? Mụ đi chẳng biết đường đi, nói chẳng biết đường nói mà đòi làm nữ hoàng ? Thiên hạ họ biết, họ sẽ cười cho.

Mụ vợ nổi trận lôi đình⁽⁹⁾ tát vào mặt ông lão :

– Mày cãi à ? Mày dám cãi một bà nhất phẩm phu nhân à ? Đi ngay ra biển, nếu không tao sẽ cho người lôi đi.

Ông lão đành lui thủi ra biển. Biển nổi sóng mù mịt. Ông lão gọi cá vàng. Con cá bơi đến hỏi :

– Ông lão ơi ! Ông cần gì thế ?

Ông lão chào con cá và nói :

– Mụ vợ tôi lại nổi cơn điên rồi. Nó không muốn làm bà nhất phẩm phu nhân nữa, nó muốn làm nữ hoàng.

Con cá trả lời :

– Thôi đừng lo lắng. Cứ về đi. Trời phù hộ lão. Mụ già sẽ là nữ hoàng.

Ông lão trở về và thấy trước mặt cung điện nguy nga, mụ vợ lão đã thành nữ hoàng đang ngồi ở bàn tiệc. Bọn thị vệ⁽¹⁰⁾ đang rót mời mụ những thứ rượu quý của các nước phương xa và dâng cho mụ những thứ bánh rất ngon lành. Xung quanh lại có cả một đội vệ binh⁽¹¹⁾ gươm giáo chỉnh tề⁽¹²⁾ đứng hầu. Ông lão trông thấy, hoảng sợ, cúi rạp xuống đất chào mụ vợ và nói :

– Kính chào nữ hoàng. Chắc bây giờ nữ hoàng đã thoả lòng rồi chứ ?

Mụ vợ không thèm nhìn, ra lệnh đuổi đi. Bọn thị vệ xô tới đẩy ông lão ra ngoài, bọn vệ binh cũng chạy đến tuốt gươm doạ chém. Nhân dân không rõ đầu đuôi cũng chạy lại chế giễu ông lão và bảo : "Đáng kiếp ! Có thể mới sáng mắt ra, bận sau đừng thấy người sang bắt quàng làm họ⁽¹³⁾ nữa !".

Được ít tuần, mụ vợ lại nổi cơn thịnh nộ⁽¹⁴⁾. Mụ sai người đi bắt ông lão đến. Mụ bảo :

– Mày hãy đi tìm con cá, bảo nó tao không muốn làm nữ hoàng, tao muốn làm Long Vương ngự trên mặt biển, để con cá vàng hầu hạ tao và làm theo ý muốn của tao.

Ông lão không dám trái lời mụ. Ông lại đi ra biển. Một cơn dông tố kinh khủng kéo đến, mặt biển nổi sóng ầm ầm. Ông lão gọi con cá vàng. Con cá bơi đến hỏi :

– Ông lão có việc gì thế ? Ông lão cần gì ?

Ông lão chào con cá và nói :

– Cá ơi, giúp tôi với ! Thương tôi với ! Tôi sống làm sao được với mụ vợ quái ác này ! Bây giờ mụ ấy không muốn làm nữ hoàng nữa, mụ muốn làm Long Vương ngự trên mặt biển, để bắt cá vàng phải hầu hạ mụ và làm theo ý muốn của mụ.

Con cá vàng không nói gì, quay đuôi lặn sâu xuống đáy biển. Ông lão đứng trên bờ đợi mãi không thấy nó lên trả lời, mới trở về. Đến nơi, ông sưng sốt, lâu

dài, cung điện biển đâu mất ; trước mắt ông lão lại thấy túp lều nát ngày xưa, và trên bậc cửa, mụ vợ đang ngồi trước cái máng lợn sút mẻ.

(A. Pu-skin kể, theo bản dịch của Vũ Đình Liên và Lê Trí Viễn)

Chú thích

(★) Truyện này do A-léch-xan-đro Xéc-ghê-ê-vích Pu-skin (1799 – 1837) – đại thi hào Nga – kể lại bằng 205 câu thơ trên cơ sở truyện dân gian Nga, Đức. Truyện vừa giữ được nét chất phác, dung dị của nghệ thuật dân gian, vừa thể hiện tài năng sáng tạo của Pu-skin.

(1) *Rong biển* : loài thực vật ở biển, thân mảnh, hình dải dài, thường mọc chí chít vào nhau.

(2) *Sinh phúc* : mở lòng nhân từ.

(3) *Cái máng* : ở đây là dụng cụ đựng thức ăn của lợn.

(4) *Nông dân quèn* : người dân cày tầm thường.

(5) *Nhất phẩm phu nhân* : vợ của quan nhất phẩm (quan có phẩm hàm cao nhất trong triều đình phong kiến) (*Phu nhân* : từ dùng để chỉ vợ những người có địa vị cao sang trong xã hội).

- (6) *Lóc cóc* : đi một mình, vẻ vất vả, đáng thương.
- (7) *Nữ hoàng* : người phụ nữ làm vua.
- (8) *Lẫn* : nhầm cái nọ ra cái kia ; ở đây là nói lẩn, lú lẩn.
- (9) *Trận lôi đình* : cơn giận dữ dội như sấm sét.
- (10) *Thị vệ* : lính hầu và bảo vệ vua.
- (11) *Vệ binh* : lính canh gác.
- (12) *Chỉnh tề* : xếp đặt ngay ngắn.
- (13) *Bắt quàng làm họ* : không phải họ hàng mà cứ nhận là họ hàng.
- (14) *Cơn thịnh nộ* : cơn giận dữ lớn.

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

1. Trong truyện, mấy lần ông lão ra biển gọi cá vàng ? Việc kể lại những lần ông lão ra biển gọi cá vàng là biện pháp lặp lại có chủ ý của truyện cổ tích. Hãy nêu tác dụng của biện pháp này.
2. Mỗi lần ông lão ra biển gọi cá vàng, cảnh biển thay đổi như thế nào ? Vì sao ?
3. Em có nhận xét gì về lòng tham và sự bội bạc của nhân vật mụ vợ ? Sự bội bạc của mụ đối với chồng đã tăng lên như thế nào ? Khi nào sự bội bạc của mụ đi tới tận cùng ? (Chú ý thái độ của mụ đối với cá vàng thể hiện ở ý muốn cuối cùng.)
4. Câu chuyện đã được kết thúc như thế nào ? Ý nghĩa của cách kết thúc đó.
5. Thảo luận ở lớp : Cá vàng trưng trị mụ vợ vì tội tham lam hay tội bội bạc ? Hãy nêu ý nghĩa tượng trưng của hình tượng con cá vàng.

Ghi nhớ

Ông lão đánh cá và con cá vàng là truyện cổ tích dân gian do A.Pu-skin kể lại. Truyện sử dụng những biện pháp nghệ thuật rất tiêu biểu của truyện cổ tích như : sự lặp lại tăng tiến của các tình huống cốt truyện, sự đối lập giữa các nhân vật, sự xuất hiện của các yếu tố tưởng tượng, hoang đường. Truyện ca ngợi lòng biết ơn đối với những người nhân hậu và nêu ra bài học đích đáng cho những kẻ tham lam, bội bạc.

LUYỆN TẬP

1*. Có người cho rằng truyện này nên đặt tên là *Mụ vợ ông lão đánh cá và con cá vàng*. Ý kiến của em thế nào ?

2. Hãy kể diễn cảm truyện cổ tích này.

ĐỌC THÊM

Thành ngữ:

- Được voi đòi tiên.
- Ăn cháo đá bát.

Tục ngữ:

- Tham thì thâm.
- Ăn quả nhớ kẻ trồng cây.